

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 29 sierpnia 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł., na podstawie art. 100 § 1 i 2 oraz art. 97 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa w związku z art. 31 i art. 32 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych stwierdził, że J. K. jako spadkobierca ponosi solidarnie wraz z M. Z. i K. F. (1) odpowiedzialność za zobowiązania spadkodawcy S. Z., zmarłej w dniu 5 października 2013 r., ostatnio zamieszkałej w Ł. przy ul. (...), z tytułu nieopłaconych składek na FUZ za okres 1 kwietnia – czerwiec 2000 r, październik 2000 – lipiec 2001, sierpień – grudzień 2007, marzec – sierpień 2008 r w łącznej kwocie 6833,71 zł – w tym należność główna w kwocie 3095,31 zł, odsetki za zwłokę liczone na dzień 5 października 2013 r w kwocie 3536 zł oraz koszty upomnienia w kwocie 202,40 zł.

W uzasadnieniu decyzji wskazano, że niedopełnienie obowiązku opłacania składek spowodowało powstanie na koncie S. Z., jako płatnika składek, zadłużenia z tytułu nieopłaconych składek. Postanowieniem z dnia 18 marca 2014 r. sygn. akt II Ns 3005/13 Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi stwierdził, że spadek po zmarłej S. Z. na podstawie ustawy nabył J. K. wraz z matką zmarłej K. F. (1) w 1/4 części każde z nich i mężem zmarłej M. Z., który nabył spadek w 1/2 części. Organ rentowy podniósł, że do chwili działu spadku spadkobiercy ponoszą solidarną odpowiedzialność za długi spadkowe.

(decyzja - akta ZUS).

W dniu 23 września 2014 r. J. K. wniósł odwołanie od powyższej decyzji, wnosząc o uchylenie decyzji i umorzenie postępowania, ewentualnie o zmianę zaskarżonej decyzji poprzez ograniczenie odpowiedzialności wnioskodawcy z tytułu zobowiązań zmarłej z tytułu nieopłaconych składek do 1/4 części. W uzasadnieniu podniósł trudną sytuację majątkową oraz ograniczenie odpowiedzialności zgodnie z treścią postanowienia w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku.

(odwołanie k. 2-4)

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o ich oddalenie przytaczając argumentację jak w uzasadnieniu skarżonej decyzji.

(odpowiedź na odwołanie k. 6)

Na rozprawie w dniu 19 marca 2015 r pełnomocnik ZUS wniósł o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

(e – prot. z dnia 19.03.2015 00:02:29)

Postanowieniem wydanym na rozprawie w dniu 5 listopada 2015 r Sąd dopuścił do udziału w sprawie jako zainteresowanych K. F. (1) oraz M. Z..

(e – prot. z dnia 5.11.2015 00:08:36)

Na rozprawie w dniu 30 sierpnia 2016 r K. F. (1) przyłączyła się do stanowiska wnioskodawcy.

(e – prot. z dnia 30.08.2016 r 00:09:19)

Postanowieniem z dnia 2 września 2016 r Sąd Okręgowy w Łodzi zawiesił postępowanie na podstawie art. 174 § 1 pkt. 1 kpc.

(postanowienie – k. 67)

Postanowieniem z dnia 17 października 2016 r Sąd Apelacyjny w Łodzi uchylił postanowienie z dnia 2 września 2016 r i przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Łodzi, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów postępowania zażaleniowego.

(postanowienie – k. 84)

W piśmie złożonym na rozprawie w dniu 10 stycznia 2017 r wnioskodawca wniósł o uchylenie zaskarżonej decyzji w zakresie ponad udział ¼ części ewentualnie poprzez zmianę zaskarżonej decyzji poprzez wskazanie, iż wnioskodawca odpowiada za zobowiązania nie w sposób solidarny, lecz w ¼ części. Na rozprawie w dniu 10 stycznia 2017 r pełnomocnik wnioskodawcy nie popierał wniosku o umorzenie postępowania. Wniósł o nieobciążanie wnioskodawcy kosztami procesu.

(pismo – k. 100, e – prot. z dnia 10.01.2017 r 00:01:06, 00:09:10)

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

S. Z. prowadziła działalność gospodarczą.

(okoliczność bezsporna).

S. Z. zmarła w dniu 5 października 2013 r.

(okoliczność bezsporna).

Łączna kwota zadłużenia zmarłej z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie zdrowotne za okres 1 kwietnia – czerwiec 2000 r, październik 2000 – lipiec 2001, sierpień – grudzień 2007, marzec – sierpień 2008 r wynosi 6833,71 zł – w tym należność główna w kwocie 3095,31 zł, odsetki za zwłokę liczone na dzień 5 października 2013 r w kwocie 3536 zł oraz koszty upomnienia w kwocie 202,40 zł.

(okoliczność bezsporna – rozliczenie składek k. nienum. akt ZUS).

W dniu 7 maja 2009 r wobec S. Z. zostało wszczęte postępowanie egzekucyjne przez Naczelnika I US Ł.. Od 7 listopada 2013 r postępowanie egzekucyjne zostało zawieszona z uwagi na jej zgon.

(okoliczność bezsporna – pismo – k. nienum. akt ZUS)

Postanowieniem z dnia 18 marca 2014 roku, sygn. akt II Ns 3005/13, Sąd Rejonowy dla Łodzi - Śródmieścia w Łodzi stwierdził, że spadek po S. Z., córce J. i K. zmarłej dnia 5 października 2013 roku w Ł., ostatnio stale zamieszkałej w Ł., na podstawie ustawy nabyli: mąż M. Z. w ½ części oraz rodzice K. F. (2) z domu D. i J. K. po ¼ części każdy z nich.

(okoliczność bezsporna – kserokopia postanowienia – k. 13).

W dniu 29 sierpnia 2014 r zostały wydane decyzje dotyczące odpowiedzialności solidarnej za zobowiązania zmarłej w stosunku do K. F. (1) i M. Z.. Decyzje te uprawomocniły się z dniem 20 października 2014 r.

(okoliczność bezsporna – decyzje – akta ZUS)

Postanowieniem z dnia 14 października 2015 r w sprawie II Ns 2083/14 Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi dokonał działu spadku po S. Z.. Postanowienie jest prawomocne od dnia 23 czerwca 2016 r.

(postanowienie – k. 34, notatka urzędowa – k. 51, postanowienie – k. 58)

M. Z. zmarł w dniu 9 marca 2016 r.

(notatka służbowa – k. 65)

W dniu 12 września 2016 r wnioskodawca zapłacił na rzecz ZUS z tytułu składek kwotę 1709 zł.

(kserokopia przelewu – 103)

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Odwołania jako niezasadne podlegało oddaleniu.

Stosownie do art. 97 § 1 i art. 98 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (Dz.U.2015.613 t.j.) spadkobiercy podatnika przejmują przewidziane w przepisach prawa podatkowego majątkowe prawa i obowiązki spadkodawcy, a do ich odpowiedzialności za zobowiązania podatkowe spadkodawcy oraz odsetki za zwłokę od tych zaległości stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego o przyjęciu i odrzuceniu spadku oraz o odpowiedzialności za długi spadkowe.

W myśl art. 100 § 2 i 3 Ordynacji podatkowej w decyzji organ podatkowy określa wysokość znanych w dniu otwarcia spadku zobowiązań spadkodawcy, a termin płatności przez spadkobiercę tych zobowiązań wynosi 14 dni od dnia doręczenia decyzji. Z kolei stosownie do art. 101 § 1 odsetki za zwłokę od zaległości podatkowych spadkodawcy naliczane są do dnia otwarcia spadku.

Z mocy z art. 31 i 32 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U.2016.963 t.j.) do należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz na ubezpieczenie zdrowotne stosuje się odpowiednio wymienione powyżej przepisy Ordynacji podatkowej.

Na podstawie art. 1012 k.c. spadkobierca może bądź przyjąć spadek bez ograniczenia odpowiedzialności za długi (przyjęcie proste), bądź przyjąć spadek z ograniczeniem tej odpowiedzialności (przyjęcie z dobrodziejstwem inwentarza), bądź też spadek odrzucić. Stosownie do art. 1015 § 1 i § 2 zd. 1 k.c. oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania. Brak oświadczenia spadkobiercy w powyższym terminie jest jednoznaczny z prostym przyjęciem spadku.

Zgodnie z art. 1030 k.c. do chwili przyjęcia spadku spadkobierca ponosi odpowiedzialność za długi spadkowe tylko ze spadku. Od chwili przyjęcia spadku ponosi odpowiedzialność za te długi z całego swego majątku. W razie prostego przyjęcia spadku spadkobierca, w myśl postanowień art. 1031 § 1 k.c., ponosi odpowiedzialność za długi spadkowe bez ograniczenia. Natomiast w razie przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza spadkobierca ponosi odpowiedzialność za długi spadkowe tylko do wartości ustalonego w inwentarzu stanu czynnego spadku. Powyższe ograniczenie odpowiedzialności odpada, jeżeli spadkobierca podstępnie nie podał do inwentarza przedmiotów należących do spadku albo podał do inwentarza nie istniejące długi (art. 1031 § 2 k.c.).

Zgodnie zaś z art. 1034 k.c. do chwili działu spadku spadkobiercy ponoszą solidarną odpowiedzialność za długi spadkowe. Jeżeli jeden ze spadkobierców spełnił świadczenie, może on żądać zwrotu od pozostałych spadkobierców w częściach, które odpowiadają wielkości ich udziałów. Od chwili działu spadku spadkobiercy ponoszą odpowiedzialność za długi spadkowe w stosunku do wielkości udziałów.

W świetle przytoczonych przepisów nie ulega wątpliwości, że skoro odwołujący się przyjął spadek bez ograniczenia odpowiedzialności za długi spadkowe ponosi odpowiedzialność za te długi z całego swego majątku, bez ograniczenia. Odpowiedzialność ta obejmuje także zobowiązania spadkodawcy z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne.

W rozpoznawanej sprawie ani okres za jaki powstało zadłużenie z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie społeczne ani wysokość zadłużenia nie była przez odwołującego kwestionowana.

Wnioskodawca wniósł o ograniczenie swojej odpowiedzialności do wysokości swojego udziału w spadku – do 1/4 części, w miejsce odpowiedzialności solidarnej. Wskazał również, że dokonał zapłaty 1/4 kwoty wynikającej z zaskarżonej decyzji.

Jednocześnie bezspornym było, że na dzień wydania zaskarżonej decyzji brak było postanowienia dotyczącego działu spadku, a więc spadkobiercy ponosili na ten dzień odpowiedzialność solidarną. W toku procesu zostało wydane postanowienie w przedmiocie działu spadku, które uprawomocniło się z dniem 23 czerwca 2016 r.

Istotą sporu była zatem kwestia możliwości stosowania art. 316 § 1 kpc w sprawach dotyczących odwołań od decyzji organu rentowego. Zgodnie z tym przepisem po zamknięciu rozprawy sąd wydaje wyrok, biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy; w szczególności zasądzeniu roszczenia nie stoi na przeszkodzie okoliczność, że stało się ono wymagalne w toku sprawy.

W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych obowiązuje zasada oceny prawidłowości decyzji według stanu istniejącego w dacie jej wydania. Mimo, że sąd ubezpieczeń społecznych rozpoznaje sprawę merytorycznie na nowo, to jednak jako organ kontrolny wobec organu rentowego ma obowiązek odniesienia się do stanu rzeczy istniejącego w dacie wydania decyzji. Z tej przyczyny obowiązująca w "klasycznym" procesie cywilnym reguła wyrażona w art. 316 § 1 k.p.c., zgodnie z którą sąd bierze pod uwagę stan rzeczy z chwili zamknięcia rozprawy, doznaje wyjątku w postępowaniu odrębnym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, ze względu na jego szczególny, odwoławczy charakter./tak SA w Szczecinie z dnia 20 lipca 2016 r. ,III AUa 942/15, LEX nr 2121870/

Wynika to z istoty postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w którym sąd dokonuje kontroli wyłącznie tych rozstrzygnięć o prawach i obowiązkach stron stosunku ubezpieczenia społecznego, które zostały uprzednio podjęte przez organ rentowy. Wprawdzie kontrola ta ma wymiar pełny i wszechstronny, a jednym z jej instrumentów jest możliwość prowadzenia przez sąd ubezpieczeń społecznych postępowania dowodowego na zasadach przewidzianych w Kodeksie postępowania cywilnego, to jednak rozstrzygnięcie sprawy przez sąd ubezpieczeń społecznych (po przeanalizowaniu na nowo wszelkich okoliczności faktycznych i prawnych) musi odnosić się do przedmiotu objętego treścią decyzji organu rentowego. Zakres kognicji sądu ubezpieczeń społecznych jest ściśle uzależniony od tego, co było przedmiotem rozstrzygnięcia organu rentowego. W drodze wyjątku od tej zasady, (który nie może być traktowany rozszerzająco), orzecznictwo dopuszcza możliwość uwzględniania przez sąd okoliczności niebędących przedmiotem decyzji organu rentowego. Przykładowo w wyroku z dnia 10 marca 1998 r., II UKN 555/97 (OSNAPiUS 1999 Nr 5, poz. 181) Sąd Najwyższy dopuścił możliwość przyznania renty inwalidzkiej w sytuacji, gdy ubezpieczona spełniła warunki uprawniające do tego świadczenia po wydaniu zaskarżonej decyzji w toku postępowania przed sądem pierwszej instancji. Taka możliwość wchodzi w rachubę wówczas, gdy podstawa faktyczna rozstrzygnięcia zawartego w wyroku sądu dotyczy "okoliczności pewnych". Wydanie w takiej sytuacji wyroku prowadzi do swoistego "skrócenia procedury" i jest podyktowane względami ekonomii procesowej. Eliminuje konieczność wystąpienia do organu rentowego przez osobę uprawnioną z kolejnym - tym razem zasadnym - wnioskiem o świadczenie niewątpliwie należne. Na podstawie art. 316 § 1 k.p.c. sąd ubezpieczeń społecznych - kierując się względami ekonomii procesowej - może wyjątkowo zmienić decyzję organu rentowego i przyznać prawo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych, jeżeli podstawą odmowy przyznania świadczenia w postępowaniu przed organem rentowym było niespełnienie któregoś z wymaganych prawem warunków, a w toku postępowania sądowego warunek ten został niewątpliwie spełniony (przykładowo, gdy wnioskodawca ubiegający się o emeryturę osiągnął wiek emerytalny po wniesieniu odwołania do sądu). O naruszeniu art. 316 § 1 k.p.c. w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych można więc mówić tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że przy zastosowaniu procedury obowiązującej w tych sprawach świadczenie bez żadnych wątpliwości zostałoby przyznane.

W innych przypadkach obowiązuje zasada oceny prawidłowości decyzji według stanu istniejącego w dacie jej wydania./por. w tym zakresie wyrok SN z dnia 4 października 2013 r. , I UK 55/13,lex nr 1463840, wraz z uzasadnieniem./

Rozpoznawana sprawa jest taką sprawą, gdyż dotyczy kontroli decyzji, w której organ rentowy w sierpniu 2014 r. stwierdził ciężące na spadkobiercy solidarne zaległości składkowe, według stanu istniejącego w dacie wydania decyzji, a więc gdy brak było postanowienia w przedmiocie działu spadku. Z tej przyczyny nie ma znaczenia, czy po wydaniu decyzji i wniesieniu odwołania do sądu, zostało wydane takie postanowienie, a wnioskodawca uregulował 1/4 zaległości wynikającej ze spornej decyzji. W orzecznictwie zwracano przy tym już uwagę, że ocena możliwości płatniczych płatnika składek w zakresie wymiaru należności składkowych powinna być odnoszona do daty wydania decyzji, a nie do chwili zamknięcia rozprawy przez sąd (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2008 r., II UK 98/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 73), wobec czego zapłata długu składkowego po wydaniu decyzji stwierdzającej takie zobowiązanie, nie uzasadnia umorzenia z tej przyczyny postępowania sądowego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2010 r., I UK 117/10, OSNP 2012 nr 1-2, poz. 23).

Argument skarżącego, że w toku procesu dokonał wpłaty, a jego odpowiedzialność winna być ograniczona do 1/4 udziału w spadku może być podnoszony w ramach środków obrony przewidzianych w postępowaniu egzekucyjnym, natomiast nie może uzasadniać zastąpienia przez sąd orzekający organu rentowego i ustalenia wysokości odpowiedzialności spadkobiercy w wyniku postanowienia w przedmiocie działu spadku.

W uznaniu Sądu Okręgowego - w świetle ustalonego niespornego stanu faktycznego oraz przedstawionych regulacji prawnych - decyzja organu rentowego nakładająca na odwołującego się jako spadkobiercy płatnika solidarną odpowiedzialność za jego zobowiązania z tytułu nieopłaconych składek jest prawidłowa i zgodna z obowiązującymi przepisami, mając na względzie stan faktyczny na dzień wydania decyzji.

Mając powyższe Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 kpc odwołanie oddalił.

Sąd nie obciążył wnioskodawcy kosztami procesu na podstawie art. 102 kpc.

Zastosowanie przez Sąd art. 102 kpc powinno być oceniane w całokształcie okoliczności, które by uzasadniały odstępstwo od podstawowych zasad decydujących o rozstrzygnięciu w przedmiocie kosztów procesu. Do kręgu tych okoliczności należą zarówno fakty związane z samym przebiegiem procesu, jak i fakty leżące na zewnątrz procesu zwłaszcza dotyczące stanu majątkowego (sytuacji życiowej). Okoliczności te powinny być oceniane przede wszystkim z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego" (postanowienie Sądu Najwyższego z 14.01.1974 r., sygn. akt II CZ 223/73). Należy także podkreślić, iż „art. 102 kpc nie wymaga, żeby strona wygrywająca sprawę na rzecz której nie został zasądzony zwrot kosztów procesu, postępowala niewłaściwie lub żeby można jej było przypisać jakąkolwiek inną postać winy" (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 07.01.1982 r., sygn. akt CZ 191/81).

Przepis art. 102 k.p.c. nie konkretyzuje w żaden sposób pojęcia wypadków szczególnie uzasadnionych. Ocena czy taka okoliczność ma miejsce na gruncie konkretnej sprawy pozostawiona została sądowi orzekającemu w sprawie, który musi mieć na uwadze całokształt okoliczności sprawy. Przepis art. 102 k.p.c. pozostawia sądowi orzekającemu swobodę oceny, czy fakty związane z przebiegiem procesu, jak i dotyczące sytuacji życiowej strony, stanowią podstawę do nieobciążania jej kosztami procesu. Do kręgu "wypadków szczególnie uzasadnionych" należą zarówno okoliczności związane z samym przebiegiem procesu, jak i leżące na zewnątrz. Do pierwszych zaliczane są sytuacje wynikające z charakteru żądania poddanego rozstrzygnięciu, jego znaczenia dla strony, subiektywne przekonanie strony o zasadności roszczeń, przedawnienie, prekluzja. Drugie natomiast wyznacza sytuacja majątkowa i życiowa strony, z tym zastrzeżeniem, że niewystarczające jest powoływanie się jedynie na trudną sytuację majątkową nawet, jeśli była podstawą zwolnienia od kosztów sądowych i ustanowienia pełnomocnika z urzędu. Całokształt okoliczności, które mogłyby uzasadniać zastosowanie tego wyjątku, powinien być oceniony z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego. Należy jednocześnie zauważyć, że sam stan majątkowy strony czy też jej trudna sytuacja finansowa nie stanowią okoliczności wyłącznie decydującej o zwolnieniu od obowiązku zwrotu kosztów procesu przeciwnikowi./tak SA w wyroku z dnia 18 listopada 2015 r. ,III APa 10/15 /.

Odstąpienie od nałożenia na stronę obowiązku zwrotu kosztów procesu na podstawie art. 102 k.p.c., stanowi uprawnienie, nie zaś obowiązek sądu i wymaga ustalenia, czy w danych okolicznościach zachodzą "wypadki

szczególnie uzasadnione", co ustawodawca pozostawił swobodnej ocenie sądu./tak SA w Łodzi w wyroku z dnia 16 grudnia 2015 r. ,I ACa 1602/14/.

Mając na względzie to, że wnioskodawca był subiektywnie przekonany o zasadności swojego roszczenia, organ rentowy w toku procesu sugerował zmianę decyzji po uprawomocnieniu się postanowienia w przedmiocie działu spadku / pismo – k. 40/, w istocie wnioskodawca będzie odpowiadał za długi składkowe do wysokości swojego udziału spadku, a nadto uwzględniając okoliczność uregulowania ¼ kwoty wynikającej ze spornej decyzji, Sąd uznał, że obciążanie wnioskodawcy kosztami procesu byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Traktując wniosek skarżącego o ustalenie odpowiedzialności za długi składkowe do wysokości ¼ udziału w spadku, jako nowe roszczenie, dotychczas nie będące przedmiotem decyzji, Sąd przekazał je organowi rentowemu do rozpoznania na podstawie art. 477¹⁰ (§ 2 kpc.)

ZARZĄDZENIE

odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi wnioskodawcy i ZUS